

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS**Vadlīniju dokuments – Degunradža ragu eksports, reeksports, imports un tirdzniecība ES**

(2016/C 15/02)

1. Vispārīga informācija par degunradžu saglabāšanu un draudiem, ko rada nesenas malumedniecības un nelikumīgas tirdzniecības pieaugums

Degunradžu sugas ir iekļautas Cites I pielikumā, izņemot baltā degunradža (*Ceratotherium simum simum*) populācijas no Dienvidāfrikas un Svazilendas, kas iekļautas II pielikumā.

Nelikumīga tirdzniecība ar degunradžu izcelsmes produktiem (jo īpaši ragiem) ir viens no galvenajiem draudiem šo sugu izdzīvošanai. 2007. gadā Dienvidāfrikā nelikumīgi nogalināti tikai 13 degunradži, taču pēdējo astoņu gadu laikā degunradžu malumedniecība ir krietni saasinājusies: 2013. gadā nelikumīgi nogalināti 1 004 degunradži, bet 2014. gadā – 1 215⁽¹⁾.

Cites sekretariāts, gatavojoties Cites Līgumslēdzēju pušu konferences 16. sanāksmei, kas notika 2013. gada martā, vēstīja:

“Nelikumīgi nogalināto degunradžu skaits Dienvidāfrikā ir sasniedzis pēdējā laikā vēl neredzētus apmērus, un, ja saglabāsies pašreizējais malumedniecības pieauguma temps, degunradžu savvaļas populācijas ar laiku zaudēs ilgtspēju. Atbildes, kas tika saņemtas uz līgumslēdzējam pusēm adresēto paziņojumu Nr. 2012/014 un 2012/053, rāda, ka puses sākušas īstenot dažādus pasākumus ar mērķi apkarot pašreiz intensīvo degunradžu malumedniecību un ar to saistīto degunradža ragu nelikumīgo tirdzniecību. Neraugoties uz šiem pasākumiem un apjomīgajiem resursiem, kas tiek ieguldīti, lai cīnītos pret degunradžu malumedniecību un degunradža ragu nelikumīgu tirdzniecību, kā arī par spīti atzinības vērtajiem tiesībsargājošo iestāžu centieniem vairākās valstīs, gadā nelikumīgi nomedīto degunradžu skaits turpina pieaugt satraucošā tempā.

Degunradža ragu nelikumīga tirdzniecība joprojām ir viena no visstrukturētākajām noziedzīgajām darbībām, ar kurām pašlaik saskaras Cites. Ir skaidras pazīmes, kas liecina, ka degunradžu malumedniecībā un degunradžu nelikumīgā tirdzniecībā ir iesaistītas organizētas noziedzīgas grupas. Šīs grupas darbojas gan degunradžu izplatības valstīs, gan arī Eiropā, kur novērotas degunradža ragu zādzības no muzejiem, izsoļu namiem, antikvariātiem un taksidermistiem. Nelikumīgi iegūti degunradža ragi konfiscēti arī Austrālijā, Honkongas Īpašās Pārvaldes Apgabalā un Filipīnās. Amerikas Savienotajās Valstīs 2012. gada februārī par degunradža ragu nelikumīgu tirdzniecību apcietināti septiņi cilvēki. Tas liecina, ka degunradža ragu nelikumīga tirdzniecība ir kļuvusi par nopietnu problēmu, un tā skar vairākus kontinentus. Lai šos draudus sekmīgi novērstu, ir ciešāk jāsadarbojas starptautiskā mērogā un veiksmīgāk jākoordinē rīcība tiesībsargāšanas jomā⁽²⁾.”

Vienlaikus ar malumedniecības pieaugumu, ir pazīmes, kas rāda, ka ES aktivizējušies organizēti noziedznieki, kuri nodarbojas ar degunradža ragu ieguvu un tirdzniecību. Tas ir mudinājis Eiropolu sākt īpašus pasākumus, kas orientēti uz degunradža ragu nelikumīgu tirdzniecību Savienībā⁽³⁾.

Pirms šā vadlīniju dokumenta pirmās redakcijas pieņemšanas 2011. gada februārī vairākas dalībvalstis konstatēja, ka arvien pieaug pieteikumu skaits, kas iesniegti, lai saņemtu sertifikātu tādu degunradža ragu iekšējai tirdzniecībai ES un reeksportam, kas klasificējami kategorijā “senlietas” vai “apstrādāti īpatņi”. Daudzos gadījumos izmeklēšanā konstatēja, ka pircēju motivācijai ir mazs sakars ar objekta māksliniecisko vērtību. Par to liecina fakts, ka piedāvātās cenas par šādiem priekšmetiem izsoļu namos galvenokārt korelēja ar to svaru, nevis kādu citu elementu. Cenas izsolēs bija ļoti augstas, un tās nebija pamatojamas ar māksliniecisko vērtību.

Pēc tam, kad 2010. gada septembrī un oktobrī Apvienotā Karaliste un Vācija stingri transponēja Savienības tiesību aktus par šādu produktu tirdzniecību ārpus Savienības robežām, citas dalībvalstis novēroja, ka tās saņem reeksporta pieteikumus vai informācijas pieprasījumus ar mērķi noskaidrot, kā attiecīgajā valstī notiek šādu pieteikumu izskatīšana, kas vedina domāt, ka daži tirgotāji centās izvairīties no Apvienotās Karalistes un Vācijas noteiktā režīma un meklēja vienkāršāku veidu, kā šādus priekšmetus reeksportēt no ES.

Bez iepriekš minētā iepriekšējā gadā ES vēl nepieredzētā apmērā konstatētas degunradža ragu zādzības no muzejiem, izsoļu namiem, antikvariātiem un taksidermistu darbnīcām. Eiropols ir reģistrējis 50 zādzības (tostarp 10 zādzības mēģinājumus), kuras pastrādātas 13 ES dalībvalstīs un kurās nelikumīgi iegūti 60 objekti. Ļoti iespējams, ir vēl daudz citu zādzību, par kurām Eiropolam dažādu iemeslu dēļ nav paziņots.

⁽¹⁾ https://www.environment.gov.za/mediarelease/molewa_waragainstpoaching2015.

⁽²⁾ <http://www.cites.org/eng/cop/16/doc/E-CoP16-54-02.pdf>.

⁽³⁾ <https://www.europol.europa.eu/content/press/europol-and-ireland-identify-organised-crime-group-active-illegal-trading-rhino-horn-9>.

Ir pazīmes, kas liecina, ka par lielāko daļu šo noziegumu atbildīga viena organizēta noziedzīga grupa. Tiek uzskatīts, ka šai grupai ir tiešs sakars ar vienu trešdaļu nozagto ragu, un līdz šim nav apzināta neviena cita grupa, kas būtu iesaistīta šāda veida noziegumos.

Minētā noziedzīgā grupa guvumu parasti pārdod starpniekiem, kas varētu būt tās pašas personas, kuras vainojamas degunradža ragu tirdzniecības sertifikātu un atļauju pieteikumu pieaugumā.

Noziedzīgās grupas locekļi regulāri piedalās izsolēs un tiekas ar antikvāriem, lai iegādātos apstrādātus vai uz pamatnes uzmontētus degunradža ragus vai pat tos nozagtu. Ir aizdomas, ka pēc tam guvums tiek nodots starpnieku rokās, kuri apgādā Ķīnas un Vjetnamas tirgus.

Kopš Apvienotajā Karalistē izsoļu namos ir stājušies spēkā degunradža ragu tirdzniecības ierobežojumi, novērots, ka konkrētā noziedzīgā grupa savu darbību koncentrē izsoļu centros citās dalībvalstīs.

Visai pamatots ir pieņēmums, ka degunradža ragus, jo īpaši tos, ko prezentē kā senlietu vai apstrādātu īpatni, reeksportē no ES, lai apmierinātu pieprasījumu pēc degunradža ragiem Āzijā, kur tos izmanto medicīniskiem nolūkiem. Šī tirdzniecība varētu vēl vairāk stimulēt pieprasījumu pēc šādiem produktiem šajā reģionā, un augstās cenas varētu saglabāties vai pat turpināt kāpt. Savukārt liels pieprasījums pēc tik augstas vērtības produktiem nozīmē, ka šis tirgus ir ienesīgs, un tas vairo tā pievilcību malumednieku un nelikumīgas tirdzniecības darboņu acīs. Šie apstākļi tos varētu mudināt turpināt savas noziedzīgās darbības, kas vēl vairāk sarežģīs iespējas saglabāt atlikušās degunradžu populācijas.

Tāpēc ir ārkārtīgi svarīgi, lai dalībvalstis turpinātu piemērot ES tiesību aktus par savvaļas dzīvnieku tirdzniecību, nodrošinot sugu aizsardzību un saglabāšanu. Paredzams, ka tā rezultātā minētā organizētā noziedzīgā grupa degunradža ragu iegūšanai būs spiesta izmantot pārdrošākus paņēmienus, un tas nozīmē, ka tiesībsargājošajām struktūrām to būs vieglāk piekert.

Cītes Līgumslēdzēju pušu konferences 16. sanāksmē pieņēma Lēmumu 16.84, saskaņā ar kuru pusēm būtu:

- f) vajadzības gadījumā jānosaka nacionāli pasākumi Cītes īstenošanai nolūkā regulēt iekšējo tirdzniecību ar degunradžu īpatņiem, tostarp īpatņiem, kas saskaņā ar attiecīgu informāciju pavaddokumentā, uz iepakojuma, marķējumā vai etiķetē vai sakarā ar kādiem citiem apstākļiem uzskatāmi par degunradža daļu vai derivātu;
- g) jāapsver vajadzība noteikt stingrākus iekšējos pasākumus nolūkā regulēt degunradža ragu reeksportu neatkarīgi no to izcelsmes avota”.

Sekretariāts sasauca Cītes degunradžu tirdzniecības noteikumu izpildes darba grupas sanāksmi, kas notika Nairobi (Kenija) 2013. gada 28. un 29. oktobrī⁽¹⁾. Sanāksme pulcēja dažādus ekspertus un pārstāvjus no valstīm (kopskaitā 21), kurās notiek degunradžu malumedniecība un degunradža ragu nelikumīga tirdzniecība. Saskaņā ar formulētajām stratēģijām un ierosinātajām darbībām:

“1. Visām līgumslēdzējām pusēm vajadzētu: (..)

- k) īstenot pasākumus nolūkā uzraudzīt darbības, ko veic izsoļu nami, izsoļu rīkotāji un senlietu tirgotāji (pēc vajadzības), lai novērstu nelikumīgu tirdzniecību ar degunradža ragiem;”.

Savienības tiesiskais regulējums attiecībā uz savvaļas dzīvnieku tirdzniecību ir jāinterpretē, ievērojot tā mērķus un piesardzības principu un pienācīgi ņemot vērā zināšanas par jaunākajām norisēm. Turklāt, tā kā izskatās, ka vairākās dalībvalstīs daži tirgotāji koordinē savas darbības degunradža ragu iegūšanai ES, pirms tos (re-)eksportē uz Austrumāziju, ir nepieciešamas vadlīnijas, lai nodrošinātu, ka visas dalībvalstis izmanto vienotu pieeju šādu produktu eksportam un reeksportam (sk. 3. sadaļu).

Dalībvalstis ir aicinātas pievērst īpašu uzmanību pieteikumiem degunradža ragu tirdzniecībai Savienībā, ņemot vērā to, ka dažos gadījumos tirgotāji tos, iespējams, iesniedz, lai degunradža ragus iegūtu un tālāk nelikumīgi tirgotu Āzijā vai lai saņemtu sertifikātus, kas pēc tam varētu tikt ļaunprātīgi izmantoti. Ieteikumi, kā izskatīt šādus pieteikumus, sniegti 4. sadaļā.

Vadlīnijas ir vajadzīgas arī attiecībā uz pieteikumiem tādu degunradžu produktu importam ES, kas klasificēti kategorijā “medību trofejas” (5. sadaļa).

2. Šā dokumenta statuss

Šo vadlīniju dokumentu sagatavojuši Komisijas dienesti, un to vienprātīgi apstiprinājusi Savienības Savvaļas dzīvnieku un augu tirdzniecības komiteja, kas izveidota saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 338/97⁽²⁾ 18. pantu, un tādējādi to apstiprinājušas arī Savienības dalībvalstu kompetentās iestādes.

⁽¹⁾ Sk. <http://cites.org/sites/default/files/notif/E-Notif-2014-006A.pdf>.

⁽²⁾ OV L 61, 3.3.1997., 1. lpp.

Lai gan dokumentā izklāstīts, kā Komisijas dienesti un dalībvalstis interpretē un plāno piemērot Regulu (EK) Nr. 338/97 un kādus pasākumus tie uzskata par paraugpraksi, tam nav juridiska spēka. Dokuments ir pakārtots Savienības tiesību aktiem, jo īpaši Regulas (EK) Nr. 338/97 noteikumiem.

Komisijas dienesti dokumentu publicē elektroniski, un to var publicēt arī dalībvalstis.

Šo dokumentu 2016. gada otrajā pusē caurskatīs Eiropas Savienības Savvaļas dzīvnieku un augu tirdzniecības komiteja.

3. Norādījumi par to, kā interpretēt ES noteikumus par degunradža ragu eksportu un reeksportu: pieteikumi atļauju saņemšanai saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 338/97 5. pantu

Savienības tiesību akti interpretējami, ievērojot to mērķi. Regulas (EK) Nr. 338/97 1. pants nosaka, ka regulas mērķis ir "aizsargāt savvaļas dzīvnieku un augu sugas un garantēt to saglabāšanu, regulējot tirdzniecību ar tām". Attiecīgi šīs regulas noteikumi ir jāinterpretē, ievērojot minēto mērķi.

Turklāt Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 191. panta 2. punkts nosaka, ka Savienības vides politikai ir jābūt balstītai uz piesardzības principu. Saskaņā ar šo principu, ja ir aizdomas, ka kāda darbība vai politika var nodarīt kaitējumu sabiedrībai vai videi un ja nav zinātniskas vienprātības par to, vai attiecīgā darbība vai politika ir kaitīga, tās nekaitīgumu pierāda konkrētās darbības veicēji. Šā principa mērķis ir nodrošināt augstāku vides aizsardzības līmeni, riska gadījumos pieņemot piesardzīgus lēmumus. Praksē šo principu piemēro plaši, un tas tiek ievērots arī patērētāju aizsardzības politikā, kā arī Savienības tiesību aktos, kas attiecas uz pārtiku un cilvēka, dzīvnieku un augu veselību.

Saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas pastāvīgo judikatūru piesardzības princips cita starpā piemērojams, interpretējot un piemērojot Savienības vides *acquis* un tādējādi arī interpretējot un piemērojot Regulu (EK) Nr. 338/97.

Dalībvalstīm piesardzības princips būtu jāpiemēro, izmantojot rīcības brīvību, kas tām sniegta saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 338/97. Šajā sakarā tām būtu jāņem vērā Komisijas 2000. gada 2. februāra paziņojums par piesardzības principu (¹), kurā izklāstīti apsvērumi, kas jāpatur prātā, lai to pareizi piemērotu.

Regulas (EK) Nr. 338/97 5. panta 2. punkta d) apakšpunkts paredz, ka, izvērtējot degunradža ragu eksporta un reeksporta pieteikumus, "pēc konsultācijām ar kompetento zinātnisko iestādi dalībvalsts uzraudzības iestāde ir pārliecinājusies, ka nav citu ar sugas saglabāšanu saistītu faktoru, kas būtu pret eksporta atļaujas izsniegšanu". Minētie noteikumi attiecas uz A un B pielikumā uzskaitīto sugu īpatņu eksporta, kā arī reeksporta atļauju pieteikumiem.

Minētais nosacījums piemērojams visiem degunradža ragu īpatņiem neatkarīgi no tā, vai tos klasificē kategorijā "apstrādāts īpatnis".

Komisijas dienesti un Savienības Savvaļas dzīvnieku un augu tirdzniecības komiteja uzskata, ka pašreizējos apstākļos piesardzības principa gaismā, ja vien neparādās pārliecinājoši zinātniski pierādījumi, kas pierādītu pretējo, dalībvalstīm būtu jāuzskata, ka pastāv nopietni ar degunradžu sugu saglabāšanu saistīti faktori, kas liedz izsniegt eksporta un reeksporta atļaujas.

Tādējādi Komisijas dienesti un Savienības Savvaļas dzīvnieku un augu tirdzniecības komiteja uzskata: ir leģitīmi, ka dalībvalstīm jānodrošina, ka degunradža ragu eksporta vai reeksporta atļaujas pagaidām netiek izsniegtas, izņemot gadījumos, kad ir pilnīgi skaidrs, ka atļauja tiks izmantota likumīgiem mērķiem, piemēram, ja:

- 1) ar konkrēto priekšmetu apmainās respektablas iestādes (t. i., muzeji) kultūras vai mākslas priekšmetu godīgas apmaiņas ietvaros;
- 2) attiecīgās dalībvalsts uzraudzības iestāde ir pārliecinājusies, ka priekšmets ir atzīts par mākslas priekšmetu, un ir droša, ka tā mākslinieciskā vērtība garantē, ka tas netiks izmantots citiem mērķiem;
- 3) priekšmets netiek pārdots un ir dzimtas īpašums, kas tiek pārvietots sakarā ar ģimenes pārcelšanos vai sakarā ar novēlējumu, vai
- 4) priekšmetu paredzēts izmantot *bona fide* pētniecības projektā.

(¹) COM(2000) 1 final (Oficiālajā Vēstnesī vēl nav publicēts).

Attiecībā uz (re-)eksportu uz Ķīnu ir piemērojamas papildu prasības: degunradža ragu eksporta vai reeksporta atļaujas pieteikumi būtu jānoraida, jo Ķīnas valsts tiesību akti aizliedz degunradža ragu importu un iekšējo tirdzniecību⁽¹⁾. Tas attiecas arī uz pirmskonvencijas un mākslas priekšmetiem. Vienīgā atkāpe no šā aizlieguma iespējama attiecībā uz uzmontētiem ragiem, ko importē kā medību trofejas daļu⁽²⁾.

Šis režīms attiecas uz kontinentālo Ķīnu, bet ne uz Honkongu, Makao vai Taivānu, kur tiesību akti atļauj degunradža ragu tirdzniecību saskaņā ar *Cites* noteikumiem.

Pirms eksporta atļaujas izdošanas saskaņā ar šīs sadaļas nosacījumiem attiecīgajai dalībvalstij par to būtu jāinformē gala-mērķa valsts *Cites* iestādes un jāpārlicinās, ka tās piekrīt īpatnā importēšanai. Jāpārbauda eksportētāja un importētāja identifikācijas dati, un tie jāreģistrē (piemēram, paturot identifikācijas dokumentu kopijas).

4. Tirdzniecība ES: norādījumi par to, kā attiecībā uz degunradža ragiem īstenojams Regulas (EK) Nr. 338/97 8. panta 3. punkts

Pirms šā vadlīniju dokumenta pirmās redakcijas pieņemšanas dalībvalstis saņēma arvien lielāku skaitu pieteikumu ar mērķi saņemt sertifikātus degunradža ragu tirdzniecībai ES saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 338/97 8. panta 3. punktu. ES līmeņa vadlīnijas ir nepieciešamas, lai nodrošinātu, ka šo pieteikumu izskatīšana visā ES notiek saskaņīgi.

1. Pirmkārt, ir svarīgi uzsvērt galveno noteikumu: saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 338/97 8. panta 1. punktu ir aizliegta A pielikuma īpatnā tirdzniecība ES. Regulas 8. panta 3. punkts dalībvalstīm atļauj atkāpties no šā aizlieguma, ja ir izpildīti konkrēti nosacījumi (uzskaitīti a)–h) apakšpunktā⁽³⁾). Tomēr 8. panta 3. punktā lietotā izteiksmes forma “var” skaidri norāda, ka dalībvalstīm nav pienākuma izdot sertifikātu tirdzniecībai ES, pat ja minētie nosacījumi ir izpildīti (ja vien to nepieprasa Savienības tiesību akti, piemēram, sakarā ar proporcionalitātes principa piemērošanu). Lemjot par sertifikāta piešķiršanu vai nepiešķiršanu, iestādei tai piešķirtā rīcības brīvība jāizmanto atbilstīgi.

No iepriekš minētā izriet, ka 8. panta 3. punkts nevienam pieteikuma iesniedzējam nedod tiesības saņemt sertifikātu tirdzniecībai ES, pat ja ir izpildīts kāds no a)–h) apakšpunktā minētajiem nosacījumiem. Turklāt uz 8. panta 3. punktu attiecas piesardzības princips un, kā uzsvērts iepriekš, tas ir pieteikuma iesniedzēja pienākums pierādīt, ka darījums ir leģitīms un saskaņīgs ar Regulas (EK) Nr. 338/97 mērķiem.

Saņemot pieteikumu par degunradža ragu komerciālu izmantošanu ES saskaņā ar 8. panta 3. punktu, dalībvalstij pat tad, ja ir izpildīts kāds no a)–h) apakšpunkta nosacījumiem, saskaņā ar Savienības tiesību aktiem ir tiesības atteikt sertifikātu, taču atteikumam jābūt saderīgam ar proporcionalitātes principu (t. i., atteikums ir atbilstošs mērķim aizsargāt savvaļas dzīvnieku un augu sugas vai garantēt to saglabāšanu un nepārsniedz to, kas ir vajadzīgs šā mērķa sasniegšanai). Komisijas dienesti un Savienības Savvaļas dzīvnieku un augu tirdzniecības komiteja uzskata, ka tie ir gadījumi, kad pieteikuma iesniedzējs nav pārliecināši pierādījis darījuma leģitimitāti un saskaņību ar Regulas (EK) Nr. 338/97 mērķiem.

Neskarot iepriekšējo rindkopu un ņemot vērā šā dokumenta pirmajā sadaļā aprakstītos apstākļus, dalībvalstīm attiecībā uz degunradža ragiem pagaidām principā nevajadzētu izsniegt sertifikātus saskaņā ar 8. panta 3. punktu.

2. Ja, neskatoties uz augstāk izklāstītajiem ieteikumiem, dalībvalsts iekšējās tiesību normas neļauj tās iestādēm noraidīt pieteikumus, kas iesniegti, lai saņemtu sertifikātu degunradžu ragu tirdzniecībai ES, kā aprakstīts iepriekš, būtu jāievēro tālāk tekstā dotais ieteikums.

⁽¹⁾ Šis aizliegums ir noteikts 1993. gada 29. maija Valsts padomes apkārtrakstā Nr. 39/1993 par aizliegumu tirgot degunradžu ragus un tūģera kaulus.

⁽²⁾ Izvilums no *Cites* brīdinājuma Nr. 41 (2012. gada februāris): “Ķīna aizliedz importēt ragus, kas nav uzmontēti kā medību trofejas daļa. Tas nozīmē, ka ragu vienu pašu Ķīnā importēt nevar. Šo pasākumu Ķīnas iestādes īstenoja, atbalstot citu valstu iniciatīvas ar mērķi pēc iespējas ierobežot nelikumīgo tirdzniecību. Tomēr šis aizliegums neattiecas uz medību trofejām tad, ja degunradža rags ir trofejas daļa. Ķīnā no jebkuras izcelsmes valsts kā medību trofeju var importēt galvas izbāzeni, ķermeņa augšdaļas izbāzeni vai visa ķermeņa izbāzeni ar ragu. Aizliegums, protams, neattiecas uz tādu dzīvū degunradžu ragiem, kuru importēšanai saņemta atļauja.”

⁽³⁾ Sk. Tiesas sprieduma 32.–34. punktu lietā C-510/99

(<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61999CJ0510:EN:HTML>).

Ņemot vērā to, ka strauji pieaug ar degunradža ragiem saistīto nelikumīgo darbību skaits un ka šādu produktu ieguvē un tirdzniecībā iesaistās organizētas noziedzīgas grupas, dalībvalstīm ieteicams rīkoties saskaņā ar riskbalstītu pieeju un nodrošināt, ka pieteikumi ES iekšējās tirdzniecības sertifikātiem tiek izskatīti maksimāli rūpīgi. Šajā sakarā ir jāpatur prātā, ka grupas, kas iesaistītas noziedzīgās darbībās ar degunradža ragiem, Savienības sertifikātus tirdzniecībai ES, kas izdoti saskaņā ar 8. panta 3. punktu, ir izmantojušas krāpnieciski kā dokumentus zagto īpatņu likumīguma apliecināšanai. Turklāt zagti īpatņi nesēn ir piedāvāti pārdošanai, konkrēti, Savienības izsoļu namos.

Tāpēc pastāv risks, ka Savienības sertifikāti tirdzniecībai ES ir viens no elementiem šīs grupas vispārējā stratēģijā, kā iegūt un nelikumīgi pārdot degunradža ragus. Dalībvalstīm ir pienākums novērst, ka tiek izsniegti šādi sertifikāti, kas varētu veicināt šādas darbības, un tāpēc pieteikumi tirdzniecībai Savienībā būtu jāizskata tā, lai šis risks būtu pēc iespējas mazāks.

3. Saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 338/97 A pielikumā uzskaitīto sugu īpatņu eksports vai reeksports no Savienības ir atļauts tikai izņēmuma gadījumos. Šajā sakarā jāuzsver: ja pēc pienācīga riska novērtējuma, kā izklāstīts iepriekš, dalībvalsts iestādes uzskata, ka nepastāv risks, ka izsniegto atļauju varētu ļaunprātīgi izmantot personas, kas nodarbojas ar degunradža ragu ieguvu un tirdzniecību, tām tik un tā stingri jāinterpretē 8. panta 3. punktā izklāstītie nosacījumi, kas ļauj tām izdot atļauju⁽¹⁾.

Režims, kas piemērojams degunradža ragu tirdzniecībai Savienībā, atšķiras atkarībā no tā, uz kuriem nosacījumiem (proti, 8. panta 3. punkta a), b) vai c) apakšpunktu) atsaucas.

8. panta 3. punkta a) apakšpunkta (t. i., īpatņi "ir iegūti vai ievesti Kopienā pirms tam, kad noteikumi attiecībā uz Konvencijas I papildinājumā, Padomes Regulas (EEK) Nr. 3626/82⁽²⁾ C.1 pielikumā vai A pielikumā uzskaitītajām sugām kļuva piemērojami to īpatņiem") galvenā iezīme ir tā, ka attiecībā uz visām degunradža sugām tas ir pieteikuma iesniedzēja pienākums pierādīt, ka īpatņi iegūti vai ievesti ES pirms 1977. gada 4. februāra (attiecībā uz balto degunradzi – pirms 1975. gada 1. jūlija). Ja pieteikuma iesniedzējs šādus pierādījumus nevar iesniegt, sertifikātu nevajadzētu izsniegt.

Šķiet, ka vairāki priekšmeti tiek prezentēti kā piederoši kategorijai "apstrādāti īpatņi", kuru izmantošanu komerciāliem nolūkiem reglamentē Regulas (EK) Nr. 338/97 8. panta 3. punkta b) apakšpunkts un Komisijas Regulas (EK) Nr. 865/2006⁽³⁾ 62. panta 3. punkts. Ja priekšmets atbilst minētās Padomes regulas 2. panta w) punkta nosacījumiem, kas jāizpilda, lai priekšmetu uzskatītu par apstrādātu īpatni, tā izmantošanai komerciālos nolūkos Savienībā sertifikāts nav vajadzīgs. Tomēr arī apzīmējuma "apstrādāti īpatņi" definīcija interpretējama šauri:

- pieteikuma iesniedzējam vispirms jāpierāda, ka īpatnis iegūts "50 gadus pirms Regulas (EK) Nr. 338/97 stāšanās spēkā", t. i., pirms 1947. gada 3. marta,
- turklāt faktu, ka degunradža rags ir vienkārši uzmontēts uz plāksnes, vairoga vai cita veida pamatnes, nekā citādi neizmainot tā dabisko stāvokli, nevajadzētu uzskatīt par pietiekamu iemeslu, lai produktu uzskatītu par ietilpstošu kategorijā "apstrādāts īpatnis" saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 338/97 2. panta w) punktu. Eiropas Komisijas izstrādātais vadlīniju dokuments par apstrādātiem īpatņiem būtu attiecīgi jāgroza, un tas arī tiks darīts. Turklāt stingri un rūpīgi jāizvērtē atbilstība 2. panta w) punkta prasībai, ka izmaiņas veiktas, lai īpatni izmantotu "dārglietām, rotājumiem, mākslas priekšmetiem, sadzīves priekšmetiem vai mūzikas instrumentiem", jo dažos nesēnos gadījumos izmaiņu mākslinieciskā vērtība (piemēram, nozīmīgs iegrebums, gravējums, inkrustācija vai papildinājums mākslas vai sadzīves priekšmetā u. tml.) nav bijusi acīmredzama, un tas nozīmē, ka nav izpildīti 2. panta w) punkta nosacījumi.

Ja pieteikumu degunradža ragu tirdzniecībai Savienībā iesniedz saskaņā ar 8. panta 3. punkta c) apakšpunktu, dalībvalstīm jāatceras: tā kā degunradža ragu imports (personīgās mantas respektīvi medību trofejas statusā) ir iespējams vienīgi nekomerciāliem mērķiem, ragu īpašniekiem nekādā ziņā nevar izdot sertifikātu saskaņā ar 8. panta 3. punkta c) apakšpunktu izmantošanai komerciālos nolūkos Savienībā.

4. Ja sertifikāts tiek izdots, tajā jāsniedz pietiekami detalizēts attiecīgā priekšmeta apraksts, lai būtu skaidrs, ka to var izmantot tikai attiecībā uz konkrēto īpatni un ka to nevar izmantot citu nelikumīgi iegūtu īpatņu legalizācijai. Turklāt, ja tiesību akti to atļauj, dalībvalstis var apsvērt pieteikuma iesniedzēja un pircēja identifikācijas datu apkopošanu, pārbaudi un reģistrāciju (piemēram, paturot identifikācijas dokumentu kopijas). Varētu noteikt pienākumu, kas paredz, ka tirgotājam jāinformē iestādes par pircēja identitāti.

⁽¹⁾ Saskaņā ar Savienības tiesību aktiem, kā tos interpretējusi Tiesa, atkāpes no Savienības tiesību aktu noteikumiem vienmēr jāinterpretē šauri.

⁽²⁾ OV L 384, 31.12.1982., 1. lpp.

⁽³⁾ OV L 166, 19.6.2006., 1. lpp.

Bez tam Savienības sertifikātus tirdzniecībai ES vajadzētu izsniegt katram darījumam atsevišķi (viens darījums – viens sertifikāts), un tas nozīmētu, ka sertifikāts būs derīgs tikai tad, ja to izmanto sertifikāta 1. ailē norādītais turētājs. Iepriekš minētais balstās uz Regulas (EK) Nr. 865/2006 11. panta 3. punkta otro daļu, kurā noteikts, ka dalībvalstis var “izsniegt noteikta darījuma sertifikātus, ja uzskata, ka ir citi ar sugu saglabāšanu saistīti faktori, kas darbojas pret noteiktu īpatņu sertifikātu izsniegšanu.”

5. Degunradžu izcelsmes medību trofeju imports ES

Lai gan degunradžus un to derivātproduktus Eiropas Savienībā nav atļauts ievest komerciāliem nolūkiem, dažos gadījumos atļauju ieviešanai ES var saņemt attiecībā uz medību trofejām ⁽¹⁾, kuras uzskatāmas par personīgu vai mājas piederumu saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 865/2006 57. pantu.

Saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 865/2006 grozošo Komisijas Regulu (ES) 2015/870 ⁽²⁾, lai pirmo reizi ES ievestu jebkuras degunradžu sugas īpatņa medību trofeju, jāuzrāda importētājās ES dalībvalsts izdota importa atļauja. Saskaņā ar ES tiesību aktiem šādas medību trofejas ir personīgie un mājas piederumi, un pēc importēšanas tām būtu jāpaliek īpašnieka īpašumā. Tās nevar pārdot vai izmantot kā citādi komerciāliem mērķiem.

Pēdējos gados noteikumus par degunradžu īpatņu medību trofeju tirdzniecību ir ļaunprātīgi izmantojuši tīkli, kas importētājā valstī nolīga cilvēkus, apmaksāja viņu ceļu līdz Dienvidāfrikai, kā arī dalību degunradžu medību ekspedīcijās, bet ragus pēc tam paturēja, lai tos nelikumīgi pārdotu Āzijas valstīs. Piedevām degunradžu medību trofeju plašai ļaunprātīgai izmantošanai nelikumīgiem komercnolūkiem Čehijas Republikā, arī izmeklēšanas operācijās Slovēnijā un trešās valstīs (ASV) konstatēts, ka noziedzīgie tīkli ir plaši izmantojuši līdzīgus paņēmienus, t. i., nolīguši pseidomedniekus un pat *bona fide* medniekus, lai degunradža ragus no Dienvidāfrikas nogādātu Āzijā.

Lai risinātu šo problēmu, *Cites* degunradžu tirdzniecības noteikumu izpildes darba grupa savā sanāksmē (sk. 4. zemsvītras piezīmi.) ieteikusi “īstenot tiesību aktus un noteikumu izpildes kontroles, lai novērstu to, ka ragus, kas ir likumīgi iegūtas trofejas daļa, izmanto citiem mērķiem, nevis kā medību trofeju un lai nodrošinātu, ka šādas trofejas paliek īpašnieku īpašumā izmantošanai *Cites* eksporta atļaujā norādītajam mērķim”.

Šajā sakarā ES dalībvalstīm iesaka:

1) lemjot par pieteikumu degunradžu īpatņu medību trofeju importēšanas atļaujai:

- īpašu uzmanību pievērst tam, vai pieteikuma iesniedzējam ir medību pieredze, un informēt viņu, ka trofeju importēt ES atļauts tikai personiskai lietošanai,
- vajadzības gadījumā sazināties ar eksporta valsti, lai pārliecinātos, ka *Cites* uzraudzības iestādes ir informētas par plānotajām medībām un ka to rīcībā nav informācijas, kas liegtu izdot importa atļauju pieteikuma iesniedzējam;

2) izdodot importa atļauju (pēc tam, kad rūpīgi pārbaudīts, vai ir izpildīti visi nosacījumi saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 338/97 un saistītajām Komisijas regulām), atļaujā iekļaut šādu frāzi: “Šī medību trofeja paredzēta tikai personiskai lietošanai. Priekšmetam jāpaliek šīs atļaujas turētāja īpašumā. Tas jāuzrāda kompetentajām iestādēm pēc to pieprasījuma.”;

3) ja iespējams saskaņā ar konkrētās valsts tiesību aktiem, veikt riskbalstītas pārbaudes to personu vidū, kas importējušas degunradžu medību trofejas kopš 2009. gada ⁽³⁾, lai pārliecinātos, ka šīs trofejas joprojām ir šo personu īpašumā, un dalīties šo pārbažu rezultātos ar pārējām ES dalībvalstīm, Eiropas Komisiju un *Cites* sekretariātu.

⁽¹⁾ Termins “medību trofeja” ir definēts Regulas (EK) Nr. 865/2006 1. panta 4.b punktā.

⁽²⁾ OV L 142, 6.6.2015., 3. lpp.

⁽³⁾ Attiecībā uz degunradžu medību trofeju importu, kas noticis, pirms stājās spēkā prasība saņemt importa atļauju, informāciju par degunradžu medību trofeju pieteikumu iesniedzējiem pēc pieprasījuma var iegūt no eksportētājām valstīm.